

בפאריס. באותו לילה, כאשר נפצו חלונות הראחה של החנויות היהודיות וגשרפו בתי הכנסת בכל רחבי גרמניה ואוסטריה, נשארו עסקני הקהילה היהודית הוינאית במשרד ההגירה. הם היו דרושים לאייכמן למילוי תפקידו, ועל כן דאג שלא ייפגעו.

למחרת היום הלכתי למשרד הקהילה היהודית כדי לסקור את הנזק, כי הדבר פגע בצורה החמורה ביותר בתהליך ההגירה. והנה אני רואה אלוף או רב־אלוף של הס.ס., כשהוא מרים מכונת־תיבה מעל לראשו. אני מזכיר זאת לא בפעם הראשונה, הזכרתי את זה הרבה פעמים, אפילו בווינה הזכרתי את זה פעמים רבות, כדי לתאר את תאוות־ההרס שביצבה לא פעם גם בזמן שבאתי לווינה. ובכן, הוא הרים מכונת־תיבה, מכונה של הקהילה היהודית. ועוד לפני שהספקתי לשאול אם הוא ממלא כאן תפקיד מישטרתי, כבר עפה המכונה על הארץ ונחרטה בלי כל טעם.

אמרתי לו שאני מנהל המישרד המרכזי להגירה יהודית. על זה ענה לי במילה גסה, ואמר שזה אני. אמרתי לו שפקודת־הממשלה היא לטפח מייד את הגירת היהודים, וכי אין לחבל בפקודה זו בשום צורה. ציינתי שהוא מחבל בהגירה, וכי אניש תלונה רשמית נגדו אצל מפקדי ראש מישרת־הבטחון ושרות־הבטחון (היידריך). אז הוא זרק אותי החוצה. הגשתי תלונה. אני יודע מה יצא מזה.

תקרת זו, שהוכיחה לו מה אפסית דרגתו בהשחאה לזו של אלוף, בתדאי פגעה מאוד בגאותו. לא כן תקרת אחרת:

במשך המרכזי להגירת היהודים אירע רק פעם מעשה־אלימות. באחד הימים נוצר תור כבר השכס בבוקר, בשעה שבע או שבע וחצי, כי היהודים רצו להגיע מהר ולחזור הביתה. אנשי פלוגת־הסער מתפרעים, אולי היו גם שיכורים, החלו להריץ אותם סביב גוש הבתים. אייכמן דאג להפסקת ההתעללות והשיג למשרד משמר קבוע של המשטרה האורחית.

יתכן כי אייכמן מאמין באמת שלא אירעו התעללויות אחרות במשרדו. מדברי העדים מסתבר כי אנשי הס.ס. הנמוכים במשרדו אלה התעללו ביהודים כימעט באופן קבוע, היכו ובעטו בהם. אך יתכן כי הדברים נעשו שלא בנוכחות הבוס, וכי אייכמן אמנם ראה במעשים כאלה הפרעה לתהליך התקין של העבודה. במדינה מסודרת, כמו הרייך השלישי, יש מקומות קבועים וצוות קבוע התעללויות, וכל התעללות אחרת, במקום בלתי ראוי לה ועל־ידי אנשים בלתי־מוסמכים, הפריעו לסדר הטוב.

★ ★ ★

היידריך בא לביקור

היום בווען אייכמן כי פעולתו באותו זמן מוכיחה שהיה תמיד ציוני מושבע. הועבדה היא ש־200 אלף היהודים, שדורבנו על־ידו להגירה מאוסטריה, ניצלו ממשפחות אושויץ. בהשחאה לפיתרון הסופי, כפי שהונהג לאחר מכן, היה פיתרון ההגירה הומאני יחסית.

הוא לא היה כך בעת מעשה. באותם ימים, כאשר הרעיון של אושויץ היה עדיין חבו בליבו של היטלר, היתה ההגירה המאולצת — בעזרת הטרור ובתוספת ההפקעה — הפעולה הקיצונית ביותר שהונהגה נגד היהודים. בהשחאה לפעולתו המאוחרת יותר, היתה הגירה זו בגדר הצלה — אך לא זאת היתה כהנת אייכמן בעת מעשה.

בעיניים גרמניות רשמיות נראתה פעולת אייכמן כמיבצע אנטי־יהודי מוצלח ביותר. על כך מעיד מיכתב רשמי של משרד היידריך למחלקת הסגל של הימלר. מיכתב זה, שמטרתו היתה להשיג העלאת־דרגה לאייכמן, נאמר בפירושו: "אני מציע את ההעלה הזאת על סמך ההישגים המיוחדים של אייכמן. בתור מנהל המשרד המרכזי להגירת יהודים באוסטריה, הצטיין אייכמן במיוחד בשטח סילוק היהודים. הודות לעבודתו של אייכמן הובטחו לרייך הגרמני נכסים עצומים... אייכמן עשה את עבודתו תוך גילוי יוזמה מצויינת וקשיחות רבה..."

ואומנם, שמע פעלו של אייכמן, שהפך בינתיים סגן, החל מתפרסם ברבים. גדולי רייך באו לחינה כדי לחזות בפעולה המשרד, שלא היה לו אח ותאום במינהל הגרמני כולו. באו מנהלי־המחוזות, המנהל הכללי של מיניסטריון התעמולה, ולבסוף גם ריינהארט היידריך בכבודו ובעצמו. ביקור זה היתה תמורה בדרך חייו של אייכמן. כי אייכמן משך את תשומת לבו של המבקר הרב.

ספק רב הוא אם היידריך שם קודם לכן לב לקיומו של פקוד זה. אומנם קרא את הדו"ח של אייכמן על הנסיעה לארץ־ישראל, ואף רשם עליו, בעפרון ירוק, את הציון "טוב". אולם הפער בין היידריך ואייכמן היה עצום מדי. עתה, משהוכיח אייכמן את עצמו כאיש־ביצוע מוכשר, החליט היידריך להתעניין בו ולשבץ אותו בתוכניותיו.

קרוב לדאי כי אייכמן לא הרגיש בכך באותו רגע. אך ביום ההוא נפתחה לפניו הדלת

סמל אדולף אייכמן בעת נשואיו (1935)

ריינהארט היידריך: איש הביצוע העליון

אל מישכן הצמרת האמיתית של הרייך השלישי — הצמרת החשאית של "אנשי־הביצוע".

★ ★ ★

אצבעות כמו רגלי עכביש

ריינהארט היידריך היה אחת הדמויות החשובות ביותר של הרייך השלישי. קראו לו "הגאון המרושע" של המישטר. נכון יותר היה לומר עליו כי היה איש הביצוע מספר 1 של הרייך, ואולי עצם התגלמותו של "איש־ביצוע". אף שאייכמן לא אהב אותו ומדבר בו סרה, היתה הוא הדוגמה החיה אשר על פיה גזר את התנהגותו, ואשר ממנו קיבל את הנחיות לפיתרון בעיית היהודים בכל השלבים.

"איש הביצוע", כאדיאל וכמושג, הוא סימן־היכר של מישר דיקטטור. עלייתו של אדיאל זה במדינת־ישראל הוא אות המבשר רעות. כי במישטר תקין, המבוסס על ערכים אנושיים וחברתיים, אין זו מחמאה לומר על מישהו שהוא איש־ביצוע. מסתבר מכך כי אינו מוכשר להשתתף בקביעת דרך־החיים של החברה, אלא שכישרונו מצטמצם בכך שהוא ממלא בדבקות מיוחדת את הפקודות הניתנות לו על־ידי זולתו, התיינה כאשר תהינה.

איש־הביצוע האדיאלי הוא אדם הפועל "בלי סנטימנטים", הבן ל"אדיאולוגיות" ול"השקפות עולם", בהן הוא רואה סימן־היכר של בטלנים וקונים. הוא מתנאה בכך שאין לו שום אדיאולוגיה, שהוא ממלא בלי חכמות את המשימות העומדות לפניו. נדמה לו כי משמיות אלה נתונות, קבועות, מובנות מאליהן. אין הוא תופס כי ה"משימות" הן פועל־יוצא של השקפת־עולם מסויימת, וכי אילו השתלטה בחברתו השקפת־עולם אחרת, היו כל המשימות משתנות אוטומאטית. הדבר נכון לגבי "אנשי־הביצוע" המתגברים בישראל, בחסותו של דויד בן־גוריון, לא פחות מאשר — להבדיל — לגבי אנשי־הביצוע של הרייך השלישי.

דחאק מפני שאנשי־הביצוע בזים לאדיאולוגיות, יש חשיבות מרעה לאדיאולוגיה בעולמם. בחברה רגילה, בה אין פולחן של אנשי־ביצוע, מודרכים פקידי המדינה על־ידי רעיונות שונים, והאדיאולוגיות השונות מחלישות זו את זו ומנעות עריצות לא אחת מהן. ואילו במישטר של אנשי־הביצוע, מובטח הביצוע הטוטאלי של אדיאולוגיה אחת ויחידה — זו של המנהיג. אנשי־הביצוע של הרייך השלישי ביצעו את רעיונותיו של גאון מטורף אחד — אדולף היטלר. האדיאולוגיה ההיטלרית הפכה הנחייה בלעדית.

עולמם של אנשי־הביצוע אינו עולם של השקפות וערכים, אלא של דרגות ועמדות־כוח. כדי לעלות בדרגה ולזכות בכוח, הם מתחרים ביניהם בביצוע יעיל יותר של רעיונות המנהיג. כך מובטח כי האדיאולוגיה של המנהיג תבוצע בפרטי־פרטיה, ביעילות מאכסמילית, תוך דבקות למשימה וגיילוי יוזמה מיבצעית. ברייך השלישי דאג לכך, יותר מכל אדם אחר, ריינהארט היידריך, מפקדו של אייכמן.

התיאור המושלם ביותר של היידריך נכתב בידי ואלטר שלנברג, ראש משרד 6 (מודיעין־חוז) בלישכה הראשית של בטחון המדינה. "הוא היה אדם גב־קומה ומרשים, בעל מצח רחב וגבוה מן הרגיל, עיניים קטנות חסרות־מנוחה, שהיו ערמוניות כעיני־חיה. חוטמו היה ארוך ותוקפני, שפתיו רחבות ומלאות. ידיו היו ארוכות מדי, בעלות אצבעות דקות, שהזכירו את רגליו של עכביש. קומתו הנהדרת נפגמה על־ידי רוחב מותניו, שעשו רושם נשי, דבר שהוסיף לרושם המפחיד של האיש. קולו היה הרבה יותר מדי גבוה לגבי אדם גב־קומה כזה. דיבורו היה עצבני וחתוך. רק לעתים רחוקות סיים משפט, בכל זאת הצליח תמיד להבהיר את כוונתו היטב."

היידריך היה קצין בצי הגרמני, אך הודה על־ידי משפט־כבוד בגלל עסקיו המפוקפקים עם נשים. בהיותו מובטל וחסר־פרוטה, עלה בידו להתיידד עם אנשי הס.ס., שהציגוהו בשנת 1931 בפני הימלר. הלה הטיל עליו להכנין את שרות־הבטחון, כאירגון מודיעין פנימי של המפלגה הנאצית.

היידריך נתגלה חיש מהר כתכנן גאוני, שידע לסכסך בין מנהיגי הרייך כדי לנצלם למטרותיו. מאחורי הקלעים כיוון את צעדיהם של היטלר, הימלר ושאר גדולי הרייך, מבלי שהרגישו בכך. הוא הכין תיקים על העשרויות הפרטיות של כל המנהיגים, ביים האשמות שחא, עינה ורצח ללא היסוס — עד כי הצליח להטיל את חתימו על הכל. בהיותו מצוייד בשכל קר ונטול מצפון לחלוטין, שאפתני ללא סייג, אכזרי ללא גבול, בוגדני אף כלפי עוזריו הקרובים ביותר — היה איש־הביצוע האדיאלי של מישר טוטאליטארי.

יחד עם זה היה רודף־נשים קיצוני, ששום אשה ברייך השלישי לא היתה בטוחה בפניו. בסך־הכל: תמונה מאלפת של אישיות חזקה ומופרעת.

כזה היה האיש שהחליט לקדם את הקאריירה של אדולף אייכמן.

★ ★ ★

אדם בעל אות־הרם

שנה אחת אחרי הפלישה לאוסטריה, פלשו הנאצים לצ'כוסלובקיה, שהוגשה להם על מגש של מינכן. אייכמן, שאיש לא פיקס עור בכישרונותיו המיוחדים, נצטחה להקים גם כפראג מרכז להגירת היהודים.

תחזייה התנגדתי בידיים וברגליים להעברתי מווינה. כשאדם הקים משרד כזה, וכשהוא רואה שהכל מתנהל בצורה חזקה ומסודרת, ללא חיכוכים, אז אין הוא שם לנטוש (המשך בעמוד 23)